

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

V. in Iosue, Iudices, Reges,

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A & Genebrandus. Id probatur ex ipsius Prologo ad Vrsacium: *Nam & promississe me memini, ut si qua sint adamantis sensus in Legem Moysi dicta colligerem, atque ea Latino sermone nostris legenda transferrem: & deinde: Igitur ut possum qua innoxisti explicare contendo. Iam enim ex omnibus que in Lege scripta reperi, sola ut puto in Deuteronomio desunt oratiuncule.* Atqui Latine redditas habemus Homilias in quatuor priores libros Pentateuchi; quis ergo Rufinum Interpretem ausit infitari? Probat ipsum hoc Peroratio subiecta interpretationi Commentariorum Origenis in Epistolam ad Romanos, quam Rufino adscribendam esse suo loco docebimus: is in ea se Origenis Homilias in Genesim, Exodum, & Leviticum Latine convertisse scribit. Nulla itaque adhibenda est fides antiquo Codici Bibliothecæ Regiæ, in quo illa ipsa de qua agimus Homiliarum Origenis in Genesim interpretatio Hieronymo adscribitur. **B** Observe interim Lector, postremam Homiliam bona sui parte esse mutilatam; nam omnes Patriarcharum benedictiones pro instituto non persequitur, & solenni caret clausula, quam Homiliis suis omnibus Origenes imponere consuevit.

II. Commentariorum in Exodum laciniis aliquot vigesimo sexto Philocaliæ capiti Basilii & Gregorius intexerunt. Homilia vero duodecim Latina editione continentur. Nomen Interpretis adscriptum non est, sed ex Prologo Rufini ad Vrsacium, & ejusdem Peroratione ad interpretationem Commentariorum Origenis in Epistolam ad Romanos, quæ mox laudavimus, manifestum est non alium Interpretem quam Rufinum quæri debere: id quod vel ex ipsa stili similitudine statim deprehendas. Fallitur ergo Sixtus Senensis Hieronymo interpretationem hanc tribuens.

III. Ad interpretationem Homiliarum Origenis sexdecim in Leviticum Rufino itidem adjudicandam, & arguendum Sixtum qui eam Hieronymo adscribit, valere eadem argumenta. Qualiter autem in interpretandis Homiliis illis, & quæ in Genesim, & quæ in Exodum habitæ sunt se gesserit Rufinus, id ipse declarat in Peroratione mox citata: *Fateor namque, Heracli frater amantissime, quod dum tuis desideriis satisfacere cupio, oblitus sum pene mandati quo precipitur: Dominus supra vires tuas ne levaveris: quavis nobis nec in cæteris quæ te insistente, imo potius pensum divini operis exigente, in Latinum vertimus, defuerit plurimus labor, dum supplere cupimus ea quæ ab Origene in auditorio Ecclesie ex tempore, non tam explanationis, quam adificationis intentione perorata sunt: sicut in Homiliis, sive in Oratiunculis in Genesim & in Exodum fecimus, & præcipue in his quæ in librum Leviticæ ab illo quidem perorandi stilo dictata, à nobis vero explanandi specte translata sunt. Quem laborem adimplendi quæ deerant idcirco suscepimus, ne pulsatae quæstiones & relicta, quod in Homiliatico dicendi genere ab illo sæpe fieri solet, Latino Lectori fastidium generarent.* Egregium scilicet Interpretem, de suo quidquid libitum est largientem. Hoc illi debemus tamen, quod legitimo suo auctori restituta sunt; quæ inter Cyrilli Opera falso venditabantur. Itaque Bellarminus, qui lib. 4. De verbo Dei, cap. 11. essentia Origenis definire non ausus fuerat, easdem in libro De scriptor. Eccles. absque hesitatione huic attribuit. Unde explodendus Hæretodoxus quidam, qui eas posuit nuper inter opera Origenis supposititia. Cæterum primum Philocaliæ caput fragmentum exhibet ex Homilia secunda in Leviticum, quæ quidem ab Homilia secunda Rufiniana collectionis plane diversa est. Decurtatam ea particula & mutilatam à Rufino Homiliam hanc opinati sunt quidam; sed multo **E** verisimilius est plures fuisse Homiliarum istarum collectiones, & in una quidem secundum tenuisse locum Homiliam illam, unde prodit Philocaliæ fragmentum quæ à Rufiniana collectione abstrahit. Homilias quidem in Numeros, quæ supersunt, à se collectas & digestas Rufinus ipse prædicat, ut mox dicemus. Homilia in Ieremiam ab Hieronymo Latine reddita, alio ordine in Editione Latina, quam in Codicibus Græcis collocata sunt; quod & alibi factum observabimus. Idem itaque Homiliis in Leviticum contigisse, & pro Interpretum, studioforumve libitu variis modis fuisse seledas, & ordinatas existimare proclive est.

IV. Ex Prologo quem præfixit Rufinus interpretationi suæ octo & viginti Homiliarum Origenis in Numeros, quæ ad hanc diem supersunt, & ex ipso etiam stilo intelligitur **F** vehementer eos fassi, quicunque alium Interpretem assignant quam Rufinum. *Quæcumque, inquit, in Numerorum libro, sive Homiliatico stilo, sive etiam ex his quæ Excerpta appellantur, scripta reperimus, hæc perorante te (Vrsacium alloquitur) Romana ut potuimus voce ex diversis in unum ordinem collecta digessimus.* Has nempe quas habemus Homilias undecunquæ collectas pro arbitrio suo in ordinem disposuit, simulque etiam Scholia ipsa permiscuit; quod Rufino Interprete dignum erat. Inanis itaque est Andrea Riveti Observatio, Auctorem Homiliarum istarum Latinum esse ex eo arguentis, quod Homil. 12. differentia notetur inter, *exciderit, & excidit*: quæ Rufini Interpretis munificentia accepta referenda sunt. Oratiunculas vero in Deuteronomium quominus Latine exposuerit, quemadmodum animo destinaverat, mors impedimento fuit.

V. Homilias Origenis in Iosue sex & viginti Latina nobis exhibet Editio. Hieronymo
h h iij

interpretationem tribuit titulus Prologi: sed tam interpretatio, quam interpretationi præfixus Prologus proflus Rufinum auctorem habent. Ac stilius quidem stilo superiorum Homiliarum cum orationis contextu, tum dictionum delectu perquam similis est. Nec interpretem se dissimulat ipse Rufinus in Peroratione suæ interpretationis Commentariorum Origenis in Epistolam ad Romanos. Prologus quoque Rufinianas merces olet. Cur Hieronymo tributus sit, causæ id fuisse puto. Scripserat in Prologo Galeato Hieronymus: *In Templo Dei offerri unquam quod potest; alij aurum, argentum, & lapides pretiosos: alij hyssum & purpuram, & coccum offerunt. & hyacinthum: nobiscum bene agitur: si abolerimus pelles, & caprarum pilos.* Hæc in Prologo suo expressit Rufinus, & dilatavit. Idem Chromatium alloquitur, quem Præfationibus suis in Paralipomena & in Tobiam Hieronymus compellat. Hos illi titulos largitur Rufinus: *O mi semper venerabilis pater Chromati; istos Hieronymus in Prologo libri 2. Comment. in Habacuc: Ati Chromati, papa venerabilis.* Ex his natus error. Nec id casu tamen, sed dolosis Rufini artibus factum conjicio, qui cum se Origenismi vulgo suspectum esse, proptereaque minus vendibiles merces suas intelligeret, fucum incautis lectoribus facere voluisse verisimile est; Hieronymi autem adversarii sui nomen præscripsit, quo eam quoque in Origenismi suspitionem vocaret, à quo tam sæpe doctrinæ hujus fuerat criminatus. Simili vitæ adversus eum usus est in Peroratione interpretationis Commentariorum Origenis in Epistolam ad Romanos, ut suo loco à nobis dicetur. Rufini autem non minus familiaris fuisse videtur Chromatius, quam Hieronymi, ut pote Episcopus Aquilæ, quæ Rufini patria fuit. Gratianus Causs. 25. quaest. 1. ex Homilia 15 Origenis in Iosue locum affert, quem Gregorio adscribit. Nempe locum hunc sibi usurpaverat Gregorius, quem aliunde arreptum esse Gratianus advertere debuit. Homilia vigesima inigni parte constat duodecim Philocalia caput. Hanc si cum Rufini interpretatione contuleris, verene hæc in laudata toties Peroratione de se prædicaverit Rufinus, deprehendes: *Nam illa quæ in Iesu Nave. & in Iudicum librum, & in triginta sextum, & in triginta septimum, & triginta octavum Psalmum scripsimus, simpliciter expressimus ut invenimus, & non multo cum labore transalimus.* Rufinum quidem interpretationis hujus auctorem agnoscit Erasmus: at Præfationem confictam à Bibliopolis & suppositam existimat, idcirco quod solœcismis & sermonis ineptiis scateat, & quod Homilia istas in Iosue extemporales esse significet, cum scribat tamen Athanasius diligentissimum Origenem fuisse. Futilia sane argumenta. Quasi non orationem suam stribiginibus quoque inquinaverit Rufinus; D quasi non homilia & ex tempore pronuntiaverit Origenes, & per otium lucubraverit, ut infra demonstrabimus. Hæc Erasmi censura quantumvis inepta, ineptiorem etiam istam à Magdeburgensibus expressit: *In librum Iesu Nave Homilia 26 supersunt, quas non esse Origenis Erasmus indicat, ex solœcismis dictionum, & locutionum improprietate, & sermonis ineptiis; nem ex singulis allegoriz, & tum quod Hieronymus in Catalogo Scriptorum nullam hujus operis mentionem faciat.* Quod de Præfatione dixit Erasmus, de Homiliis dictum arbitrari sunt Magdeburgenses. Id longe abest ab Erasmi sententia: nam hoc argumento suppositiciam putat Præfationem, non quod Homilia istas Origeni falso ipsa adscribat, sed quod ex tempore ab ipso recitatas fuisse doceat. Tum addit: *His adiciam quod ut Hieronymus in Catalogo Scriptorum nullam hujus Operis facit mentionem, ita Rufinus in Peroratione quam paulo ante citavimus, proficitur se hujus libri, & sequentis Iudicum interpretem.* Ait Erasmus opera sua recensentem Hieronymum in Catalogo Scriptorum nullam Interpretationis hujus fecisse mentionem; Rufinum vero in Peroratione subjecta Commentariis Origenis in Epistolam ad Romanos se ejus auctorem esse professum. Atque ait id quidem, ut Rufinum, non Hieronymum, Interpretationis hujus auctorem esse probet; non ut falso Homilia ipsas Adamantio adscribi demonstrat, quod putaverunt Magdeburgenses. Sic demum concludit: *Hæc paribus inculcare visum est, ob morosa quorundam crassaque iudicia, qui nimium tribuunt quibuslibet titulis ac Præfationibus.* Quibus verbis satis ostendit se de Præfationis, non de Homiliarum Auctore disputasse. Et tamen Magdeburgensium sententiam amplexum esse video Gulielmum Perkinium, aliumque ætatis hujus Heterodoxum, virum bene doctum, cujus nomini parco.

Ex eadem Rufini Peroratione proxime commemorata Homiliarum novem in Iudices auctor esse Origenes, Rufinus Interpretes, & quidem, si quid ipsi credendum, satis accuratus deprehenditur. Nec aliunde profectam dicas Homiliam unicam in Reges Latine editam, sive opus ipsum, sive interpretationem spectes. Illud in ea maxime animadverti velim, quod habetur circa initium: *Nolite ergo in nobis illud requirere quod in Papa Alexandro habetis.* Fatemur enim quod omnes nos sperat in gratia lenitatis. Alexandrum Hierosolymitanum Præsulem significat, à quo ad Presbyterii ordinem fuerat promotus. Quod cum ignoraret Andreas Rivetus, frustra ex iis occasionem sumit Homilia hujus Origeni abjudicandæ. At quis ille, inquit, Alexander Papa? Si primus Episcopus Romanus ejus nominis, multo antiquior est: si vero Episcopus Alexandrinus, multo recentior; successit enim Achilla anno Christi 311; cum Origenes

Erasmus in
Enchiridion
Orig.

Magd. Cat.
3. cap. 10.

Perkin. in
Problema
De exanti
in fidei Ro-
mano Ca-
tholico

A *extremum diem obiisset circa annum 256.* Alteram Homiliam de Engastrimytho, quam è Vaticana Bibliotheca erutam publicavit Allatius, & Codicis fides, & stilus ipse, & Eustathij Diagnosticus Origenis esse demonstrant.

VI. Agnoscamus etiam ex proxime allato Rufinianæ Perorationis testimonio Homilias novem in Psalmos 36, 37, & 38, Origeni merito adscribi, Rufino vero interpretationem; eamque simpliciter fuisse expressam. In gratiam Aproniani viri nobilis, & causæ suæ faventis laborem hunc susceptum à se declarat in Prologo his Homiliis præfixo. Tangendus hic obiter Erasmus, qui in Censura super his Homiliis, critica suæ nimium permittit, earumque auctorem, & interpretem dubios facit: *Nec ipse, inquit, qui præfatur, proficitur se has Homilias simpliciter veris, ut habeantur apud Græcos, nec illis exprimit nomen Auctoris.* Verum quidem; at meminisse debuerat Erasmus Auctorum nomina Operum initis præscribi solere, ac proinde præstantem Rufinum necesse non habuisse profiteri has Homilias se ex Origene vertisse, cum id titulus clamaret. Futilius etiam est argumentum petitum ex Peroratione, in qua nomen Auctoris non expressit. Agebat de Operibus Origenis à se interpretatis; Origenem ipsum nominaverat; Homiliarum ipsius in Genesim, Exodum, & Leviticum mentionem fecerat: addit deinde: *Nam illa quæ in Iesu Nave, & in Iudicum librum, & in trigésimum sextum, & in trigésimum septimum, & trigésimum octavum Psalmum scripsimus, simpliciter expressimus ut invenimus.* Facile sane intelligitur hæc quoque Opera, itidem ut proxime commemorata, Origenis esse, cuius nomen ad singula apponere superfluum fuisset & molestum. Quod si hæc Origeniani nominis prætermissio dubium Auctorem facit, cur de Auctore Homiliarum in Psalmos dubitavit Erasmus, de Auctore Homiliarum in librum Iudicum neutiquam dubitavit? par enim erat utrobique ratio. Eodem modo de Auctore interpretationis ratiocinamur: quoniam enim hæc est *Ἐπιτομή τῶν ὁμοιωμάτων*, reliquarum Homiliarum in Peroratione memoratarum interpretationem tribuere Rufino; hæc vero illi, earum itidem ut aliarum interpretem se proficenti abjudicare? Magni profecto & excellentis ingenij vir fuit Erasmus, sed præcipitis iudicij. Hanc tamen eius censuram sequuntur Magdeburgenses, sequitur & Robertus Cocus Anglus, eamque hoc fulcit argumento; *quod in diversis textibus explicandis, quomodo Latine, quomodo Græce se habent enarrat. Exempli gratia in Psalmum 36: Ille inquit, verba faciens de textu quodam in Deuteronomio ubi Latine dicitur: In zelum adduxerunt me, & ego in zelum adducam, in Græco idem ipse sermo est, qui & in Psalmi initio est dicitur: Emulati sunt me, & ego emulabor eos.* Parum enim vero perspecta fuit huic censori Rufini licentia, cui solenne est ejusmodi additamenta ad Auctoris contextum adjicere. Hoc amplius, Erasmus ex Origenianis in Psalterium Commentariis de promptum hunc Homiliarum librum, liberius conversum, & in Homilias dissectum, immani profus audacia coniecit. Nam ejusmodi feratur conjectorum licentia, iam vero quid erit certum, quid constans in literis? antiqui rerum confundentur fines, & omnia sua dequevertentur. Merito itaque hæc Erasmi censuram confutat Genebrardus in Collectaneis, multisque ac solidis rationibus has Homilias auctori suo Origeni asserit. Atque ex eo quoque refellit Gulielmus Perkinus Anglus, qui Homilias duas in Psalmum 38, ex genuinorum Origenis Operum serie expungit.

E Antonius Verderius Supplemento Epitomes Bibliothecæ Gesnerianæ Bibliothecam, sive Antiquitates Constantinopolitanas subjunxit, in quibus inter libros Illustris. Principis Domini Jacobi Marmoretæ hunc recenset, cui titulus est: *Origenis explicatio in Psalterium David.* Tum subjicitur: *Et versus in explicationem Origenis habet solutionem explanationis Iohannes Mabropoda Metropolitani sanctissime Metropolitice Ecclesie Euchariarum: atque ipse Origenes, uti habet suam explicationem, filius est S. Hippolyti Philosophi, & Martyris.* Hæc ipsa ad calcem Apparatus sui adjecit Possévinus, cum variarum Bibliothecarum Catalogos pertexeret. Quæ cum satis obscura sint, ego sic intelligo, Origenem in hac Expositione Psalterij imitatum esse Hippolytum, quem Commentarios in Psalterium scripsisse tradit Hieronymus. Eundem Hieron. De script. Eccl. cap. 39. autem Hieronymum alibi probavimus falso ibidem docuisse Origenem in Hippolyti imitationem ad interpretandas Scripturas sese accinxisse. Igitur vel Catalogi concinnator, vel qui Codicem ipsum descriperat, Origenem putavit in explicando Psalterio Hippolyti imitatorum & filium fuisse. Scribunt præterea Iosias Simlerus, & Conradus Frisius in Epitome Bibliothecæ Gesnerianæ, aliique, Origenianam Psalterij expositionem in Cæsarea in Origene. Viennensi Bibliotheca asservari.

Porro è Tomis in Psalmum primum habemus partes aliquas apud Epiphanium Hæc. 64. cap. 6. & Philocaliæ cap. 2, & 3. & apud Eusebium libr. 6. Histor. cap. 25. & iterum apud Epiphanium in eadem Hæc. cap. 10. & apud Pamphilum in Apologetico, ubi sextam adversus Origenem criminationem refellit. Rursum insigne segmentum è Tomò in Psalmum quartum capite 25. exhibet Philocalia; & aliud è Commentariis in Psalmum sextum Apologeticus Pamphili, septimam confutans adversus Origenem criminationem; & aliud